

Landelijk Congres

Woonservicegebieden *

* *Verbinden van Wonen, Zorg en Welzijn in de Wijk*

20 maart 2012 - Nieuwegein

Met speciale aandacht voor:

- Zelfredzaamheid en langer thuis in de wijk
- Zorg en maatschappelijke ondersteuning
- Woningaanpassingen en gebiedsontwikkeling
- Effecten van woonservicegebieden (onderzoek)

Stel uw eigen
programma
samen uit 36
verschillende
sessies en
debatten

Inschrijven: www.studiearena.nl

Afgelopen jaren is in vrijwel iedere gemeente van Nederland gewerkt aan de inrichting van woonservicegebieden. Woonservicegebieden vormen een antwoord op de wens van kwetsbare burgers om langer en beter zelfstandig te kunnen wonen. De Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV) heeft dit proces mede ondersteund. Nu rondt de SEV haar meerjarig programma 'Proeftuinen Woonservicegebieden' af. Het is tijd voor een terugblik op de afgelopen jaren en een vooruitblik naar de toekomst.

Tijdens het congres komt het hele scala aan vragen rond dit onderwerp aan de orde. Wat zijn de effecten van woonservicegebieden? Hoe betrekken we burgers bij de ontwikkelingen in de wijk? Hoe bevorderen we participatie en voorkomen we eenzaamheid? Hoe zorgen we dat gebiedsgerichte samenwerking blijft functioneren in een concurrerende omgeving? En welke aanpassingen zijn nodig om mensen langer thuis te laten wonen? Wat zijn succes- en faalfactoren?

StudieArena, zorginnovatiebureau DAZ en de SEV organiseren op 20 maart 2012 het landelijk congres Woonservicegebieden in het NBC in Nieuwegein. U kunt deelnemen aan een gevarieerd programma over vernieuwende ontwikkelingen rondom wonen, zorg en welzijn in de wijk.

Voorbeelden uit de dagelijkse praktijk worden gecombineerd met de laatste inzichten uit een grootschalig onderzoek naar de effecten van woonservicegebieden en debatten over ontwikkelingen in de toekomst. Dit congres kenmerkt zich door de diverse disciplines die elkaar ontmoeten en inspireren.

Voor uw aanmelding of meer informatie over de bijeenkomsten van StudieArena verwijzen wij u graag naar onze website: www.studiearena.nl

Algemene informatie

Informatie

Datum: dinsdag 20 maart 2012
Locatie: NBC in Nieuwegein
Deelnamekosten: € 330,- p.p.
Elke extra deelnemer(s): € 280,- p.p. (bij gelijktijdige aanmelding)

Prijzen zijn inclusief reader, lunch, netwerkborrel en het bezoek aan de kennismarkt, excl. BTW 19%.

Organisatie

StudieArena Zorg & Wonen, SEV en zorginnovatiebureau DAZ.

Inschrijven

U kunt zich eenvoudig online aanmelden op: www.studiearena.nl. Na inschrijving ontvangt u per e-mail een bevestiging van uw aanmelding. Bij deze bevestiging sturen wij u tevens het programma, de factuur en de routebeschrijving. Een kopie van de factuur ontvangt u per post.

Contactgegevens

Postbus 3289, 3760 DG Soest
T 035 - 5394005, F 035 - 8875024
info@studiearena.nl, www.studiearena.nl
www.anderszorgen.nl, www.sev.nl

Doelgroep

Het congres is bedoeld voor medewerkers van gemeenten, woningcorporaties en (thuis)zorg- en welzijnsorganisaties die direct betrokken zijn bij wonen, welzijn en zorg in de wijk.

Ook is het programma interessant voor medewerkers van o.a. brancheorganisaties en kennisinstituten, lokale/regionale patiënten- en consumentenorganisaties, MEE organisaties, zorgverzekeraars en zorgkantoren.

Annuleringsvoorwaarden

U kunt uw deelname tot 4 weken voor het congres schriftelijk annuleren bij StudieArena. Wij berekenen dan € 45,- (excl. BTW) administratiekosten. Na deze datum bent u het volledige bedrag verschuldigd. Uw collega kan u uiteraard zonder bijkomende kosten vervangen.

Kennismarkt

Wij bieden kennisorganisaties en het bedrijfsleven de mogelijkheid om zich op het congres te presenteren middels een informatiestand. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met StudieArena. Wij informeren u graag over de kosten en de mogelijkheden.

Op het congres presenteert de SEV de eindresultaten van de 'Proeftuinen Woonservicegebieden'. Prof. dr. George de Kam van de Radboud Universiteit Nijmegen bespreekt de uitkomsten van het effectenonderzoek, dat mede door ZonMw mogelijk is gemaakt.

Minister Liesbeth Spies van Binnenlandse Zaken en Volkshuisvesting zal het Eindadvies Woonservicegebieden in ontvangst nemen en hierop reageren met een blik naar de toekomst.

Naast de plenaire inleidingen kunnen de congresdeelnemers een keuze maken uit 36 inspirerende sessies, verdeeld naar de volgende themalijnen:

- Samenwerken in de wijk
- Gebiedsontwikkeling
- Bijzondere woonservicegebieden
- Ontmoetingsplek in de wijk
- Eenzaamheid en participatie
- Eigen kracht en informele (zorg)netwerken
- Betrekken van burgers
- Zorg en maatschappelijke ondersteuning
- Woningaanpassingen
- (ICT) zorg- en welzijnsdiensten en leefstijlen
- Effecten van woonservicegebieden (onderzoek)
- Ondernemen in de wijk en veiligheid

Het plenaire slotprogramma van het congres staat in het teken van de toekomst. Er is geen weg terug op de route van institutionele zorg naar wonen, welzijn en zorg in de wijk. Wat kunnen we leren van zaken die de afgelopen jaren goed en minder goed gingen? Visionaire sprekers schetsen hun beeld van woonservicegebieden anno 2025.

09.00 uur	Ontvangst en registratie
09.45 uur	Opening door dagvoorzitter <i>Jeroen Meeder, directeur StudieArena</i>
09.50 uur	Welkomstwoord <i>Rodney Weterings, directievoorzitter fusierende organisaties Kei, Nicis Institute, Nirov en SEV</i>
10.00 uur	Uitkomsten effectonderzoek <i>Prof. dr. Ir. George de Kam, Bijzonder hoogleraar Maatschappelijk ondernemen met grond en locaties Radboud Universiteit Nijmegen</i>
10.25 uur	Uitkomsten proeftuinen Woonservicegebieden <i>Jeroen Singelenberg, programmaregisseur SEV</i>
10.50 uur	Aanbieding SEV-advies Woonservicegebieden Minister Liesbeth Spies van Binnenlandse Zaken en Volkshuisvesting krijgt het rapport aangeboden door Lex de Boer directeur SEV
11.15 uur	Koffie/theepauze en Informatieplein
11.35 uur	Ronde 1 Sessies
12.40 uur	Lunch en Informatieplein
13.30 uur	Ronde 2 Sessies
14.35 uur	Koffie/theepauze en Informatieplein
14.55 uur	Ronde 3 Sessies
16.00 uur	Plenaire afsluiting: 'Woonservicezones anno 2025' Vier visionaire sprekers geven hun beeld van woonservicezones anno 2025
16.50 uur	Netwerkborrel en Informatieplein

Themalijnen	Ronde 1 - ⌚ 11.35 uur	Ronde 2 - ⌚ 13.30 uur
Samenwerken in de wijk	1.1 Rol van de woningcorporaties	2.1 Regierol gemeente en consequenties maatschappelijke organisaties
Gebiedsontwikkeling	1.2 Genoeg woningen voor ouderen: de opgave lokaal berekend	2.2 Fysieke omgeving en zelfredzaamheid
Bijzondere woonservicegebieden	1.3 Platteland / kleine kernen	2.3 Stad / oudere volkswijk
Ontmoetingsplek in de wijk	1.4 Multifunctionele centra en de vraag in de wijk	2.4 Kulturhus en dorps huis
Eenzaamheid en participatie	1.5 Wijken tegen eenzaamheid	2.5 Thuishuizen: laat niemand in eenzaamheid wonen
Eigen kracht en informele (zorg)netwerken	1.6 Buren voor Buren	2.6 Eigen Kracht-conferenties in de wijk
Betrekken van burgers	1.7 Vraagsturing bij integrale dienstverlening	2.7 Burgerinitiatieven in kleine kernen
Zorg en maatschappelijke ondersteuning	1.8 Kansen voor integrale wijkzorg	2.8 Organisatie diensten aan huis
Woningaanpassingen	1.9 Kleine woningaanpassingen actief uitventen: hoe doe je dat?	2.9 Empty nesters: van comfort naar comfort met zorg
(ICT) Zorg- en welzijnsdiensten en leefstijlen	1.10 Digitale dienstverlening	2.10 Bewonersinitiatief zorg- en welzijn op afstand
Effecten van woonservicegebieden (onderzoek)	1.11 Verhalen van ouderen en klantgestuurde dienstverlening	2.11 Woonservicegebieden: effecten voor kwetsbare ouderen
Wijkeconomie, veiligheid en de toekomst	1.12 Wijkeconomie en langer thuis wonen	2.12 Veilige leefomgeving

Themalijnen	Ronde 3 - ⌚ 14.55 uur	Pagina
Samenwerken in de wijk	3.1 (Wijk)gericht co-creëren	5
Gebiedsontwikkeling	3.2 Effectenarena en de overheveling functie begeleiding	5
Bijzondere woonservicegebieden	3.3 Herstructureringswijk	6
Ontmoetingsplek in de wijk	3.4 Ontmoeten in de buitenruimten	6
Eenzaamheid en participatie	3.5 Contactbevorderend bouwen	7
Eigen kracht en informele (zorg)netwerken	3.6 Kwartiermaken in een maatschappelijke steunnetwerken	7
Betrekken van burgers	3.7 Partnerschap tussen burgerinitiatief en overheid	8
Zorg en maatschappelijke ondersteuning	3.8 Eerstelijnszorg en welzijnsdiensten in de wijk	8
Woningaanpassingen	3.9 Langer thuis met dementie	9
(ICT) Zorg- en welzijnsdiensten en leefstijlen	3.10 Zorg- en welzijnsdiensten naar leefstijlen	9
Effecten van woonservicegebieden (onderzoek)	3.11 Werkzame bestanddelen van woonservicegebieden	10
Wijkeconomie, veiligheid en de toekomst	3.12 Toekomst STAGG model?	10

Samenwerken in de wijk

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.1 Rol van de woningcorporaties	Maatschappelijke organisaties zien woningcorporaties vaak 'slechts' als financier. Welke rollen zijn er voor de woningcorporaties binnen de organisatie van woonservicegebieden en wat betekent dit voor samenwerkingsafspraken?	Truus Sweringa, directeur-bestuurder woningcorporatie OFW Dronten en Paul Kivit, manager Klant en Markt Laris Wonen Didam
13.30 uur	2.1 Regierol gemeente en consequenties maatschappelijke organisaties	Bij de ontwikkeling van woonservicegebieden is het regievraagstuk vaak complex. De rol en positie van gemeenten in lokale samenwerkingsverbanden levert in veel gevallen een spagaat op. Waar liggen de grenzen tussen stimuleren van eigen initiatief, sturing en verantwoording van maatschappelijke organisaties? Een debat, onder leiding van Anita Peters van MOVISIE, over dilemma's waar gemeenten en maatschappelijke organisaties mee te maken hebben als ze woonservicegebieden creëren. Centraal staat een bepaalde regiestijl, sturen op beheersen versus sturen op vertrouwen, en de (mogelijke) consequenties voor de lokale samenwerkingspraktijk.	Wethouder Zorg en Welzijn (uitgenodigd) in debat met Kitty de Laat, directeur-bestuurder Vivaan en bestuurder Verdiwel Debatleider: Anita Peters, senior projectleider MOVISIE
14.55 uur	3.1 (Wijk)gericht co-creëren	Hoe vind je de juiste partners in de wijk en op welke manier kun je elkaar versterken en creatieve allianties aangaan? Een sessie over verbinden van maatschappelijke organisaties en veranderingsprocessen vormgeven in de praktijk. Waarom moeten organisaties rijke doelen nastreven en ontschotten? Met inspirerende praktijkvoorbeelden van de ZZG Zorggroep en VenloDroom.	Hans Vos, regio-directeur ZZG Zorggroep en Jan Lamers, programma-leider VenloDroom en oud-wethouder Jeugd, Zorg en Welzijn gemeente Venlo

Gebiedsontwikkeling

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.2 Genoeg woningen voor ouderen: de opgave lokaal berekend	Het Piramidemodel van SEV en Aedes is getest in 9 proefwijken. Per wijk berekent het model hoeveel woningen nodig zijn met nul tot drie sterren op basis van gegevens over fysieke beperkingen onder de bevolking. Het model kent duidelijke definities en meetbare criteria voor het begrip 'geschikte' woning. Per wijk wordt geïnventariseerd welke woningen in welke geschiktheidscategorie vallen. Welke maatregelen zijn nodig om een 0-tredenwoning aan te passen van 1 naar 2 sterren? Hoe maak je een eengezinswoning geschikter voor ouderen? Afhankelijk van toekomstige vraag en huidig aanbod kunnen lokale beleidsmakers bepalen welke doelen zij willen of kunnen halen.	Jaap van Galen, senior-onderzoeker ABF research en Eric Schellekens, zelfstandig adviseur
13.30 uur	2.2 Fysieke omgeving en zelfredzaamheid	De fysieke omgeving is van invloed op de zelfredzaamheid van ouderen. Om welke factoren gaat het precies en hoe zijn deze factoren gerelateerd aan zelfredzaamheid, participatie in de samenleving en kwaliteit van leven? Object Vision heeft met de VU Amsterdam een hoogwaardig karteringsinstrument voor woonservicegebieden ontwikkeld: de WoonZorgWelzijn Verkenner. Met behulp hiervan worden tot op het bouwniveau, de doelgroep, de woningen, de voorzieningen, de afstand daartussen en de looproutes in beeld gebracht. Aan de hand van een aantal voorbeeldwijken worden de mogelijkheden van de verkenner getoond.	Martin van der Beek, zelfstandig adviseur en Frank van Lenthe, Universitair hoofddocent Sociale Epidemiologie Erasmus MC
14.55 uur	3.2 Effectenarena en de overheveling functie begeleiding	Participanten in een woonservicegebied kunnen met de Effectenarena samen vaststellen uit welke set maatregelen het woonservicegebied bestaat, wie welke maatregel betaalt, welke effecten van welke maatregel worden verwacht en wie van de effecten profiteren. In deze interactieve sessie passen we de Effectenarena toe aan de hand van een echt woonservicegebied. De Effectencalculator laat de financiële gevolgen zien.	Jochum Deuten, zelfstandig adviseur en Ron Genders, programmaregisseur en beleidsmedewerker Woningbouw en Zorg gemeente Peel en Maas

Bijzondere woonservicegebieden

Sessie	Omschrijving	Spreker
11.35 uur	1.3 Platteland / kleine kernen Een simpele Friese vinding maakt furore in het land. In kleine kernen op het platteland komt iemand bij hulpbehoevende mensen langs. Hij of zij verheldert de vraag, biedt informele hulp, regelt eenvoudige diensten en geeft indicaties voor professionele hulp. Door het inzetten van meer informele hulp en welzijnsdiensten in plaats van dure zorg verdient deze persoon zichzelf terug. Een onmisbare functie binnen de gekantelde Wmo. De bedenkers zelf vertellen hoe het werkt.	Rensina van der Velde, directeur/ projectleider en Anja de Boer, projectcoördinator Mienskipsoarch
13.30 uur	2.3 Stad / oudere volkswijk De wijk Oud-Charlois is een volkswijk in Rotterdam en voortrekker op het gebied van de gebiedsgerichte inkoop en het opnieuw organiseren van zorg en welzijn in de wijk. Voor de ontwikkeling van woonservicegebied Charlois zijn de leefpatronen van wijkbewoners in kaart gebracht. De Veldacademie, kenniscentrum voor wijktransformatie, onderzoekt de gewenste voorzieningen in de openbare ruimte. Zo is met gps-tracking gevolgd hoe ouderen zich door de buurt bewegen en welke voorzieningen zij gebruiken. Welke arrangementen zijn gewenst en wat vraagt dit van de aanbesteding aan maatschappelijke organisaties?	Sikko Bakker, programmamanager Woonservicegebieden Oud-Charlois Rotterdam en Otto Trienekens, directeur De Veldacademie Rotterdam
14.55 uur	3.3 Herstructureringswijk De wijk Vinkhuizen in Groningen ziet er fysiek anders uit, mede door herstructurering. In het kader van het project 'Wonen voor morgen' is niet alleen aandacht gegeven aan fysieke aanpassingen in de wijk, maar ook aan meer sociale samenhang en buurtwelzijn. De wijk kent onder andere een STIP (steun- en informatiepunt) voor informatie en advies en de coördinatie van vrijwilligerswerk in de buurt.	Klaas van den Berg, beleidsmedewerker Wonen gemeente Groningen i.s.m. Anne Nipius, ketenondersteuner Zorgen voor Morgen en Ina Cieremans, buurt- werker stichting MJD

Ontmoetingsplek in de wijk

Sessie	Omschrijving	Spreker
11.35 uur	1.4 Multifunctionele centra en de vraag in de wijk In veel gemeenten zijn de afgelopen jaren fraaie multifunctionele centra uit de grond gestampt als kloppend hart van het woonservicegebied. Uit onderzoek blijkt dat het bezoekersaantal vaak tegenvalt en de exploitatie in de rode cijfers zit. Om in de toekomst te kunnen overleven moeten centra een goed uitgewerkt en onderbouwd marketing- en ondernemingsplan opstellen. Zij moeten een duidelijke keuze maken tussen professioneel beheer of vrijwilligersbeheer. Extra aandacht gaat uit naar de scan-wijkvoorzieningen om behoeften en perspectieven voor wijkvoorzieningen te meten. Dienstencentrum Maarten Luther in Amsterdam is een goed praktijkvoorbeeld.	Gerard Tamminga, zelfstandig adviseur Tracé-organisatieadvies en Ria van der Heiden, manager Wonen, Zorg en Welzijn Dienstencentrum Maarten Luther Amsta
13.30 uur	2.4 Kulturhus en dorpshuis Met name in de provincies Gelderland en Overijssel staan veel kulturhussen als spin in het web voor het culturele en maatschappelijk leven. In Olst-Wijhe is een voorbeeld van een zeer actief en vernieuwend centrum.	Angelieke Huisman, directeur Stichting Kulturhus Olst-Wijhe en Truus Klein Wolterink, projectmanager Stimuland, provinciale steunfunctie Kulturhussen
14.55 uur	3.4 Ontmoeten in de buitenruimten Als het gaat om leefbaarheid en sociale cohesie nemen wijkbewoners steeds vaker het heft in eigen hand. Welke mogelijkheden zijn er om de openbare ruimte te benutten voor het ontmoeten? En hoe kunnen we de (groene) gemeenschappelijke ruimte in de wijk optimaal benutten en inzetten als middel om te werken aan participatie en de verbinding tussen mensen? Een sessie over het succesvol creëren van ontmoetingen in de wijk en het betrekken van burgers bij inrichting en beheer van (natuurlijke) buitenruimten.	Martin van der Zwan, directeur PLAN terra BV en Hans Pijls, initiatiefnemer en mededirecteur BuitenRuimte voor Contact

Eenzaamheid en participatie

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.5 Wijken tegen eenzaamheid	Wat kun je doen om eenzaamheid terug te dringen, zelfredzaamheid te vergroten en burgerparticipatie te stimuleren? In de wijk wonen steeds meer alleenstaande kwetsbare burgers. Mede door bezuinigingen op zorg- en welzijnsdiensten wordt het risico op vereenzaming en sociaal isolement groter. Nieuwe initiatieven zijn nodig! Coalitie Erbij presenteert enkele voorbeelden om eenzaamheid op wijkniveau te doorbreken. Met speciale aandacht voor een oppasservice voor huisdieren door ouderen in de wijk en een concept om vraagverlegenheid bij het invoeren van informele hulp te doorbreken en ruilen van onbetaalde diensten te stimuleren.	Arie Ouwerkerk, directeur Coalitie Erbij i.s.m. Sofie Brouwer, zelfstandig concept-ontwikkelaar en Janet Turks-tra, directeur Studio 232
13.30 uur	2.5 Thuishuizen: laat niemand in eenzaamheid wonen	Er is een groep ouderen die weinig sociale contacten heeft, zelden de deur uit gaat en geen familie in de buurt heeft. Vrijwilligers bezoeken deze ouderen en begeleiden hen naar activiteiten. Daarnaast kunnen ouderen ook samenwonen in het Thuishuis, een soort studentenhuus voor ouderen, waar zij elkaar tot steun kunnen zijn. De eerste twee Thuishuizen zijn in aanbouw in Deurne en Amstelveen.	Jan Ruyten, directeur Thuis in Welzijn en Mark Kieft, manager Klanten Woningbouwvereniging Bergopwaarts Deurne
14.55 uur	3.5 Contactbevorderend bouwen	Eenzaamheid is gemis aan (goede) contacten. Hoe zorg je ervoor dat gebouwen, wooncomplexen uitnodigen tot het aangaan en onderhouden van contacten? In deze interactieve sessie schetsen we een aantal goede voorbeelden van contactbevorderend bouwen, waaronder: Nusantara, locatie Rumah Melati te Almere-buiten met zorgwoningen voor Indische senioren en Paladijn zorgcentrum voor jongeren met Down-syndrome beide in Almere-Buiten. Extra aandacht gaat uit voor de wijze waarop bewoners tijdig kunnen worden betrokken bij (ver)bouw.	Yvonne Witter, adviseur Aedes-Actis Kenniscentrum Wonen-Zorg i.s.m. Nahied Koolen, architecte DPLG. ARC-architecten en Jan de Fletter, oud-directeur de Alliantie Flevoland

Eigen kracht en informele (zorg)netwerken

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.6 Buren voor Buren	Het project Buren voor Buren bevordert de zelfredzaamheid en buurtparticipatie, zodat kwetsbare burgers hun eigen regie kunnen voeren en langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Het concept is eenvoudig. Wijkbewoners worden op een laagdrempelige wijze met elkaar in contact gebracht, zodat zij iets voor elkaar kunnen betekenen en elkaars sociale netwerken kunnen versterken. Sociaal ondernemen, betrekken van wijkbewoners, de inzet van domotica en samenwerking in de wijk vormen de speerpunten van het project. U krijgt een kijkje achter de schermen.	Sprekers uitgenodigd.
13.30 uur	2.6 Eigen Kracht-conferenties in de wijk	In een Eigen Kracht-conferentie maken mensen samen met familie, vrienden en kennissen een plan voor ondersteuning of begeleiding. De kracht voor de oplossing komt vanuit de familie en vrienden. De gemaakte plannen zijn leidend voor de hulpverlening. Ook bij conflicten tussen bewoners in de wijk kan een Eigen Kracht-conferentie uitkomst bieden. Burgers blijken prima samen creatieve en constructieve plannen te kunnen maken. We laten in een bijzonder filmpje buurtbewoners aan het woord en overhandigen u ter illustratie een uitgeschreven Eigen Kracht-conferentie. Hoe verloopt een Eigen Kracht-conferentie en welke rol heeft de professional in het proces?	Hilleke Crum, regiomanager Eigen Kracht Noord-Holland
14.55 uur	3.6 Kwartiermaken in een maatschappelijk steunsysteem	Een maatschappelijk steunsysteem is een samenwerkingsverband van verschillende maatschappelijke organisaties. Gezamenlijk zoeken zij naar oplossingen ter ondersteuning van (psychisch) kwetsbare burgers. In Alkmaar is met deze werkvorm al veel ervaring opgedaan, ondersteund met de inzet van 'netwerktafels'. U krijgt een blik in de keuken van het Alkmaarse steunsysteem.	Marjoke Verschelling, projectleider Hulpverlening en Activering Movisie en Henk-Willem Klaassen, projectfunctionaris ISN/MSS en netwerktafel Alkmaar

Betrekken van burgers

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.7 Vraagsturing bij integrale dienstverlening	In de gemeente Peel en Maas bepaalt de vraag van de burger de dienstverlening. (Kwetsbare) burgers participeerden in een vraagpatronenonderzoek. Hun verhalen zijn omgezet naar individuele en collectieve ondersteuningsarrangementen. Zo wordt bottom-up geïntegreerde dienstverlening ontwikkeld. Aanbieders wonen, welzijn en zorg hebben zich verbonden aan Netwerk Welzijn Versterkt. Gezamenlijk werken zij met burgers aan sociale vernieuwing. Het onderzoek is geïnitieerd vanuit de Wmo Werkplaats Nijmegen (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen) i.o.v. VWS, in het kader van Wmo Welzijn Nieuwe Stijl.	Dr. Martha van Biene, lector Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief Hogeschool Arnhem Nijmegen en Programmaleider Wmo werkplaats Nijmegen en Jan Joore, integraal projectleider Netwerk Welzijn Versterkt
13.30 uur	2.7 Burgerinitiatieven in kleine kernen	Vier dorpen van rond de 1.000 inwoners kregen te horen dat ze te klein waren voor het reguliere aanbod van zorg en welzijn. Daarop besloten de bewoners het zelf te gaan doen. Ze richtten een coöperatie op, heropenden het café en de supermarkt en zetten zelf een dorpszorgteam op waar mensen uit het dorp met een zorgdiploma komen werken. Samen runnen ze een dorps huis met daarin alle welzijnsfuncties. Zijn dit bijzondere dorpen met een hechte gemeenschap en een charismatische leider, of kan dit overal?	Hilde van Xanten, senior adviseur MOVISIE en Hannie Penninx, dorps-ondersteuner dorpsoverleg Elsendorp gemeente Gemert-Bakel
14.55 uur	3.7 Partnerschap tussen burgerinitiatief en overheid	Te veel overheidsinstanties bemoeien zich met burgers met een probleem. De overheid zou die burgers eerst zelf met oplossingen moeten laten komen. De netwerkorganisatie Stad in Beweging wil burgerinitiatief verbinden en versterken in partnerschap met de overheid. Zo draagt het bij aan de 'ideale' stad, op het gebied van onder meer armoede, opvoeding en veiligheid. Van isolement en onmacht naar samenredzaamheid en sociale veerkracht in netwerken. Wat vraagt dit van de burgers en de werkwijze van de overheid? En hoe komen we van 'A naar B'?	Piet van Diepen, oprichter netwerkorganisatie Stad in Beweging en Henk van Waveren, voormalig stadsdeelvoorzitter de Baarsjes gemeente Amsterdam

Zorg en maatschappelijke ondersteuning

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.8 Kansen voor integrale wijkzorg	Biedt de overheveling van extramuraal begeleiding uit de AWBZ naar de Wmo nieuwe mogelijkheden die bijdragen aan meer integrale zorg aan bewoners in de wijk? In tal van gemeenten in Nederland zijn experimenten gaande met woonservicegebieden waar integrale wijkzorgteams actief zijn. De SEV heeft een voorstudie uitgevoerd naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van integrale wijkzorgteams. In alle gevallen is het doel om de 'klanten' in de wijk beter te bedienen. Een sessie over integrale zorg in de wijk en de inzet van wijkzorgteams. Met speciale aandacht voor de ervaringen in de gemeente De Bilt.	Cora van Leeuwen, zelfstandig adviseur en Marita Meulmeester, projectleider MENS gemeente de Bilt
13.30 uur	2.8 Organisatie diensten aan huis	Een SEV praktijkonderzoek naar vijf concepten voor wijkdiensten geeft inzicht in succes en falen en laat zien hoe je duurzame en (on)betalbare diensten kunt opzetten. In de praktijk blijkt, dat dienstverlening met werklozen of gedeeltelijk arbeidsgechikten erg kwetsbaar is voor wisseling van personen, samenwerkingsperikelen en zwak management. In Noord-Holland wordt al zo'n 10 jaar op grote schaal dienstverlening met vrijwilligers georganiseerd. Sinds kort worden ook betaalde diensten aan huis gerealiseerd met buurthulpverleners, voor zelfbetalers en voor gemeenten (Wmo). WonenPlus maakt ook onderdeel uit van een pilot integraal zorgwelzijnsteam.	Wies Arts adviseur Het PON, Piet Groot, directeur WonenPlus Noord-Holland en Petra Kruit, coördinator huishulporganisatie Diensten aan Huis
14.55 uur	3.8 Eerstelijnszorg en welzijnsdiensten in de wijk	In Dronten biedt een enthousiast verzorgingshuis in een straal van 700 meter een steeds hoger niveau van eerstelijnszorg en welzijnsdiensten in de wijk. Tegelijkertijd is het aantal verpleeg- en verzorgingsplaatsen de afgelopen jaren drastisch teruggebracht van 200 naar 16. Het wijkzorgteam van Coloriet onderscheidt zich in nabije bereikbaarheid en snelheid in het honoreren van zorgvragen. Naast de zorg wordt expliciet de koppeling gelegd met specifieke woonvormen, welzijn en een pakket aan diensten thuis. Dit alles maakt het voor kwetsbare burgers zeer aantrekkelijk om binnen dit woonservicegebied te wonen.	Roel Faas, locatiedirecteur woonzorgcentrum de Regenboog en Linda van Tilburg, hoofd Zorg, Welzijn en Zorg aan huis De Regenboog Coloriet Dronten

Woningaanpassingen

Sessie	Omschrijving	Spreker
11.35 uur	1.9 Kleine woning-aanpassingen actief uitventen: hoe doe je dat? De eigen woning aanpassen is voor veel senioren 'iets voor later'. Maar wanneer is dit later dan precies? Een woning wordt vaak pas aangepast als er iets vervelends is gebeurd in huis. Om ervoor te zorgen dat senioren zo lang mogelijk gezond en comfortabel zelfstandig te kunnen blijven wonen, is preventief aanpassen gewenst. Hoe kunnen we (kleine) woningaanpassingen zo goed mogelijk uitventen? In deze workshop laten we zien welke kennis en ervaring al is opgebouwd rondom dit thema en tonen we successen en valkuilen. We gaan ook zelf aan de slag met het 'verkoppen' van kleine woningaanpassingen en het wegnemen van drempels.	Froukje van Rossum, onderzoeker/adviseur RIGO Research en Advies en Sabine Verkroost, zelfstandig adviseur en o.a. adviseur Programma-cyclus Opplussen Nieuwe stijl KCWZ
13.30 uur	2.9 Empty nesters: van comfort naar comfort met zorg Vijf architecten maakten voor vijf veel voorkomende woningtypen een plan voor een empty nest-verbouwing. Als de kinderen het huis uit gaan, kan een comfortverbouwing extra ruimte geven voor hobby of praktijk aan huis in de actieve derde levensfase. Die ruimte kun je later inzetten om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Bovendien verhogen de aanpassingen de waarde van je woning. In deze sessie passeert een aantal voorbeelden de revue. We besteden aandacht aan projectmatige renovaties (coöperatiebezit) en de ontwikkeling van een ander soort nieuwbouw. Deze lezing is interessant voor gemeenten, woningbouwcorporaties en (zorg)vastgoedontwikkelaars.	Rocco Reukema, architect 2by4-architects en Ilse Panis, ontwerper Interieuratelier Panis
14.55 uur	3.9 Langer thuis met dementie Steeds meer ouderen met dementie wonen langer thuis. Kleine low-tech woning-aanpassingen hebben veel effect. Ook komen er steeds meer high tech maatregelen (ICT, domotica). Wat zijn de ervaringen tot nu toe? Ontregelen deze de dementerende of verlichten en verrijken ze het dagelijks leven? Hoe zorg je dat gebruikers, familieleden en zorgverleners vertrouwd raken met technische oplossingen?	Ruud Dirkse, directeur zorginnovatiebureau DAZ en kwartiermaker nieuw SEV-programma 'Thuis wonen met dementie'

(ICT) Zorg- en welzijnsdiensten en leefstijlen

Sessie	Omschrijving	Spreker
11.35 uur	1.10 Digitale dienstverlening Vanuit het 'Living Lab Eindhoven' zijn diverse initiatieven genomen met technologie in de wijk. Na een kort overzicht rond deze initiatieven, gaan we in deze workshop in op een project met Turkse inwoners van Eindhoven. In dit project zijn digitale diensten ingezet om sociale ontmoetingen te stimuleren, eenzaamheid te verminderen en gezondheid te verbeteren.	Peter Soethoudt, projectleider Diensten op Afstand Woonbedrijf en procescoördinator Living Lab i.s.m. sociaal makelaar en Turkse buurtbewoner
13.30 uur	2.10 Bewonersinitiatief zorg- en welzijn op afstand In de Hazenkamp in Nijmegen hebben bewoners zelf het initiatief genomen voor een eigen glasvezelnet, waarop onafhankelijk diensten aangeboden kunnen worden: GlazenKamp. Een van de speerpunten voor de bewoners is de ondersteuning bij zorg en welzijn middels innovatieve technologie via hun glasvezelnet. Samen met Stichting Maat en MijnPAL4.nl worden in heel Nijmegen momenteel wijkportalen uitgezet van, met en voor de bewoners. In deze sessie gaan we in op dit bijzondere project waarin een digitale woonservicezone echt vanuit bewoners is ontstaan.	Barbara Kougianos, projectleider Stichting Maat en Stijn van der Heijden, projectleider Focus Cura Zorginnovatie
14.55 uur	3.10 Zorg- en welzijnsdiensten naar leefstijlen Zorg- en welzijnsactiviteiten en diensten richten zich nog steeds op de traditionele ouderen. Maar de nieuwe generatie komt eraan, met een dynamische en individualistische leefstijl. De uitdaging is om ervoor te zorgen dat mensen met diverse leefstijlen worden aangesproken. Welke leefstijlen kunnen we onderscheiden en aan welke ondersteuning hebben de verschillende doelgroepen behoefte? U maakt kennis met diverse goede voorbeelden, mede op basis van een studie naar de meerwaarde van leefstijlen voor programmering en positionering van multifunctionele centra.	Marc van Leent, zelfstandig adviseur De Wijkplaats

Effecten van woonservicegebieden (onderzoek)

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.11 Verhalen van ouderen en klantgestuurde dienstverlening	De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen heeft binnen het onderzoek naar woonservicegebieden onderzoek gedaan naar ouderen volgens de 'narratieve' methode. Met deze interviewmethode kun je erachter komen hoe mensen het wonen in een woonservicegebied ervaren. Ouderen vertellen zelf over hun dagelijks leven. Uit de gesprekken leidt men vraagpatronen af. Hoe gaat deze methode in zijn werk en wat zijn de uitkomsten in de proeftuinen?	Dr. Erik Jansen, lector Lokale Dienstverlening vanuit Klantperspectief Kenniscentrum HAN Sociaal Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en Dr. Roos Pijpers, assistent professor Radboud Universiteit Nijmegen
13.30 uur	2.11 Woonservicegebieden: effecten voor kwetsbare ouderen	Binnen het onderzoek naar woonservicegebieden is gebruik gemaakt van vragenlijsten. Op basis van de vragenlijsten kan vroegtijdig worden vastgesteld of een oudere bijvoorbeeld kwetsbaar is en behoefte heeft aan ondersteuning of zorg. De basislijst meet drie aspecten: kwetsbaarheid, zorgbehoefte en welbevinden. In de 10 proeftuinen zijn per woonservicegebied minimaal 150 vragenlijsten afgenomen. Omdat dezelfde vragenlijst ook bij enkele duizenden ouderen buiten de proeftuinen is afgenomen, kunnen we analyseren op welke punten het voor een oudere verschil maakt om in een woonservicegebied te wonen. Deze sessie geeft u inzicht in de resultaten.	Prof. dr. Joris Slaets, hoogleraar ouderengeneeskunde UMC Groningen en Laura Dorland, onderzoeker Radboud Universiteit Nijmegen
14.55 uur	3.11 Werkzame bestanddelen van woonservicegebieden	Wat zijn de effecten van woonservicegebieden op wonen, welzijn en zorg? Verschillen ze van vergelijkbare, andere woongebieden? Zijn er aantoonbare verschillen in termen van: gezondheidswinst, woonduurwinst, betere kwaliteit van leven en doelmatigheidswinst. Wat vinden de bewoners van hun woonservicegebied en wat de gemeente, corporaties, zorg- en welzijnsorganisaties? In deze sessie informeren wij u over de uitkomsten van het effectenonderzoek naar woonservicegebieden en geven wij u aanbevelingen voor betere zorg- en dienstverlening aan senioren in de wijk.	Prof. dr. ir. George de Kam, bijzonder hoogleraar 'Maatschappelijk ondernemen met grond en locaties', Daniëlle Damoiseaux, onderzoeker Radboud Universiteit Nijmegen en Laura Dorland, onderzoeker Radboud Universiteit Nijmegen

Wijkeconomie, veiligheid en de toekomst

Sessie	Omschrijving	Spreker	
11.35 uur	1.12 Wijkeconomie en langer thuis wonen	Kwetsbare burgers wonen steeds langer thuis. Zij versterken de wijkeconomie, doordat zij hun producten en diensten vaker in hun eigen buurt inkopen. Andersom kunnen wijkeconomische activiteiten een bijdrage leveren aan de mogelijkheid om langer thuis te blijven wonen. Gemeenten en corporaties erkennen het belang van economische vitaliteit in de wijken, maar in de praktijk blijft de rol van de wijkeconomie vaak beperkt tot maatregelen ter ondersteuning van ondernemers. Welk wijkeconomisch potentieel is er op het vlak van wonen, zorg en welzijn? Welke diensten en producten zorgen ervoor dat ouderen langer thuis kunnen wonen?	Nathan Rozema, sociaal geograaf en directeur van Onderzoeksbureau Labyrinth Debatleider: Radboud Engbersen, programmaregisseur SEV
13.30 uur	2.12 Veilige leefomgeving	Kwetsbare burgers hebben vaak een eigen beleving van sociale veiligheid in hun woonomgeving. Beleidsplannen zijn vaak gericht op de vraag of er voldoende arrangementen beschikbaar zijn voor de burger. Er wordt echter weinig nagedacht over belemmeringen van de burger, om daadwerkelijk gebruik te maken van het aanbod. Hun rationele of emotionele overwegingen kunnen verre gaande gevolgen hebben, variërend van vereenzaming en vervreemding tot gezondheidsklachten of psychische problemen. Tijdens deze sessie passeert een aantal voorbeelden de revue die illustratief zijn voor het afwegingsproces van kwetsbare burgers.	Dr. Erik van Marissing, stadsgeograaf en onderzoeker Verwey-Jonker Instituut
14.55 uur	3.12 Toekomst STAGG model?	De opsteller van het STAGG rapport 'van verblijven naar wonen' (2000) blikt terug op de ontwikkelingen in het afgelopen decennium en de verschuivingen in het concept van woonzorgzone naar woonservicegebied. Zal ook het woonservicegebied weer plaatsmaken voor een nieuw concept? Of behoeft het slechts precisering en bijstelling in een nieuw STAGG rapport? Werken vanuit burgerperspectief met een focus op zorg en welzijn in de wijk, hoe past dit in een toekomstig STAGG model? De inleider van de sessie gaat graag met u in debat.	Joost Heuvelink, zelfstandig adviseur en initiatiefnemer STAGG-scenario Debatleider: Henk Nouws, adviseur Ruimte voor Zorg

Kennismaken = Kennisdelen